

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (osmi senat)

z dne 7. novembra 2013*

„Zavarovanje stroškov postopka — Direktiva 87/344/EGS — Člen 4(1) — Svobodna izbira odvetnika s strani zavarovanca — Določba iz splošnih pogojev, ki se uporabljajo za pogodbo, na podlagi katere pravno pomoč v sodnih in upravnih postopkih zagotovi oseba, zaposlena pri zavarovalnici — Stroški za pravno pomoč zunanjega pravnega svetovalca, ki se povrnejo le, če je treba na podlagi presoje zavarovalnice obravnavanje zadeve dodeliti zunanjemu pravnemu svetovalcu“

V zadevi C-442/12,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Hoge Raad der Nederlanden (Nizozemska) z odločbo z dne 28. septembra 2012, ki je prispela na Sodišče 3. oktobra 2012, v postopku

Jan Sneller

proti

DAS Nederlandse Rechtsbijstand Verzekeringsmaatschappij NV,

SODIŠČE (osmi senat),

v sestavi C. G. Fernlund, predsednik osmega senata v funkciji predsednika senata, C. Toader (poročevalka), sodnica, in E. Jarašiūnas, sodnik,

generalni pravobranilec: P. Mengozzi,

sodna tajnica: M. Ferreira, administratorica,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 19. septembra 2013,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za DAS Nederlandse Rechtsbijstand Verzekeringsmaatschappij J. W. H. van Wijk in B. J. Drijber, odvetnika,
- za italijansko vlado G. Palmieri, agentka, ob sodelovanju W. Ferrante, avvocato dello Stato,
- za avstrijsko vlado A. Posch, agent,
- za Evropsko komisijo F. Wilman in K.-P. Wojcik, agenta,

* Jezik postopka: nizozemščina.

na podlagi sklepa, sprejetega po opredelitvi generalnega pravobranilca, da bo v zadevi razsojeno brez sklepnih predlogov,

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 4(1) Direktive Sveta 87/344/EGS z dne 22. junija 1987 o usklajevanju zakonov in drugih predpisov o zavarovanju stroškov postopka (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 6, zvezek 1, str. 187), ki se *ratione temporis* uporablja za postopek v glavni stvari.
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med J. Snellerjem in zavarovalno družbo DAS Nederlandse Rechtsbijstand Verzekeringsmaatschappij NV (v nadaljevanju: DAS) v zvezi s kritjem stroškov za storitev pravne pomoči, ki jo opravi odvetnik, ki si ga izbere zavarovanec.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 V enajsti uvodni izjavi Direktive 87/344 je navedeno:

„ker interes oseb, ki so sklenile zavarovanje stroškov postopka, predpostavlja, da mora zavarovanec imeti možnost izbire odvetnika ali druge osebe, ki je skladno z nacionalno zakonodajo ustrezno usposobljena, in sicer v vsakem sodnem ali upravnem postopku ter vedno, kadar pride do navzkrižja interesov“.

- 4 Člen 1 te direktive določa:

„Namen te direktive je uskladiti določbe zakonov in drugih predpisov o zavarovanju stroškov postopka [...], da bi tako olajšali učinkovito izvajanje svobode ustanavljanja ter v največji možni meri preprečili vsako navzkrižje interesov, ki bi bilo posledica zlasti dejstva, da zavarovatelj krije drugo osebo ali krije osebo tako glede stroškov postopka kot glede katere koli druge zavarovalne vrste [...], ter da bi v primeru takšnega konflikta nastalo situacijo lahko razrešili.“

- 5 Člen 2(1) navedene direktive določa:

„Ta direktiva se uporablja za zavarovanje stroškov postopka. Tovrstno zavarovanje pomeni, da podjetje proti plačilu premije nosi stroške pravnih postopkov in nudi druge storitve, ki so neposredno povezane z zavarovalnim kritjem, in sicer zlasti z namenom:

- zagotovitve nadomestila za izgubo, materialno škodo ali telesno poškodbo, ki jo utрпи zavarovanec, in sicer bodisi z zunajsodno poravnavo bodisi v civilnem ali kazenskem postopku,
- obrambe ali zastopanja zavarovanca v civilnih, kazenskih, upravnih ali drugih postopkih ali v zvezi z vsako terjatv[ij]o zoper nje[ga].“

6 Člen 4(1) iste direktive določa:

„Vsaka pogodba o zavarovanju stroškov postopka izrecno priznava, da:

- (a) če [se najame] odvetnik ali druga glede na nacionalno zakonodajo ustrezno usposobljena oseba, [da] brani, zastopa ali služi interesom zavarovanca v katerem koli sodnem ali upravnem postopku, ima takšen zavarovanec svobodno izbiro odvetnika ali druge osebe;
- (b) zavarovanec prosto izbira odvetnika ali, če to želi in v kolikor to dovoljuje nacionalna zakonodaja, vsako drugo ustrezno usposobljeno osebo za zastopanje njegovih interesov v primeru navzkrižja interesov.“

7 Člen 5 Direktive 87/344 določa:

„1. Vsaka država članica lahko [določi] izjemo od uporabe člena 4(1) za zavarovanje stroškov postopka, če so izpolnjeni vsi naslednji pogoji:

- (a) zavarovanje je omejeno na primere, ki so posledica uporabe cestnih vozil na ozemlju zadevne države članice;
- (b) zavarovanje je povezano s pogodbo o zagotavljanju pomoči v primeru nesreče ali okvare, v katero je vključeno cestno vozilo;
- (c) niti zavarovatelj, ki sklepa zavarovanje stroškov postopka, niti zavarovatelj, ki sklepa zavarovanje pomoči, ne opravlja nobene vrste zavarovanja odgovornosti;
- (d) sprejmejo se ukrepi za to, da pravno svetovanje in zastopanje vseh strank v sporu opravljajo povsem neodvisni odvetniki, če so takšne stranke za stroške postopka zavarovane pri istem zavarovatelju.

2. Izjema, ki jo država članica dovoli podjetju skladno z odstavkom 1, ne vpliva na uporabo člena 3(2).“

Nizozemsko pravo

8 Člen 4:67(1) zakona o finančnem nadzoru (Wet op het financieel toezicht) določa:

„Zavarovalnice, ki ponujajo zavarovanje stroškov postopka, morajo v pogodbah o zavarovanju stroškov postopka izrecno sprejeti, da zavarovanec svobodno izbere odvetnika ali drugega pravnega strokovnjaka,

- a. kadar se zahteva, da interese zavarovanca v sodnem ali upravnem postopku brani, zastopa ali jim služi odvetnik ali drug pravni strokovnjak, ali
- b. kadar gre za navzkrižje interesov.“

Spor o glavni stvari in vprašanji za predhodno odločanje

9 Iz predložitvene odločbe izhaja, da je J. Sneller sklenil pogodbo o zavarovanju stroškov postopka pri družbi Reaal Schadeverzekeringen NV. Pogodba o zavarovanju določa, da je družba DAS določena za izvedbo kritja pravne pomoči.

- 10 Navedena pogodba določa tudi, da zadeve obravnavajo sodelavci družbe DAS. Vendar če pogodba določa, da je treba zadevo dodeliti zunanjemu svetovalcu, ali če se tako odloči družba DAS, ima zavarovanec pravico, da si sam izbere odvetnika ali strokovnjaka.
- 11 V zadevi iz postopka v glavni stvari želi J. Sneller sprožiti sodni postopek proti svojemu nekdanjemu delodajalcu, da bi mu ta izplačal odškodnino zaradi nezakonite odpovedi pogodbe o zaposlitvi. V zvezi s tem namerava pooblastiti odvetnika, ki si ga bo sam izbral, kritje stroškov postopka pa namerava prepustiti zavarovalni družbi, s katero je sklenil pogodbo o zavarovanju stroškov postopka. Družba DAS je dala soglasje k sprožitvi takega sodnega postopka, vendar je menila, da pogodba, ki jo je sklenil J. Sneller, v takem primeru ne določa obveznosti prevzema stroškov za pravno pomoč odvetnika, ki si ga izbere zavarovanec. Družba DAS je navedla, da je pripravljena zgolj sama zagotoviti pravno pomoč prek sodelavca, ki ni odvetnik.
- 12 Predložitveno sodišče v zvezi s tem navaja, da v skladu z nizozemskim pravom v okviru postopka, ki ga želi J. Sneller sprožiti proti nekdanjemu delodajalcu, pravna pomoč ni obvezna.
- 13 J. Sneller je po tem, ko je družba DAS zavrnila kritje stroškov za pravno pomoč odvetnika, ki si ga izbere sam, *voorzieningenrechter* te Amsterdam (sodišče v Amsterdamu, pristojno za izdajo začasnih odredb) predlagal, naj družbi DAS naloži kritje navedenih stroškov. S sodbo z dne 8. marca 2011 je *voorzieningenrechter* te Amsterdam ta zahtevek zavrnilo.
- 14 Ta sodba je bila potrjena s sodbo *Gerechtshof te Amsterdam* (pritožbeno sodišče v Amsterdamu) z dne 26. julija 2011. *Gerechtshof te Amsterdam* je menilo, da je treba člen 4:67(1) zakona o finančnem nadzoru razlagati tako, da v okoliščinah, kot so te iz postopka v glavni stvari, ko je predmet pogodbe zavarovanje stroškov postopka v naravi, pravica zavarovanca do svobodne izbire odvetnika ne nastane zgolj na podlagi odločitve o sprožitvi postopka, temveč se mora zavarovatelj stroškov postopka tudi odločiti, da bo pravno pomoč zagotovil zunanji svetovalci, ne pa eden od njegovih sodelavcev. Le v tem primeru naj bi nastal položaj navzkrižja interesov, ki se mu skuša izogniti s členom 4(1)(a) Direktive 87/344.
- 15 J. Sneller je to sodbo izpodbijal pred predložitvenim sodiščem. Predložitveno sodišče meni, da tako iz analize jezikovnih različic člena 4(1) Direktive 87/344 kot iz sodb z dne 10. septembra 2009 v zadevi *Eschig* (C-199/08, ZOdl., str. I-8295) in z dne 26. maja 2011 v zadevi *Stark* (C-293/10, ZOdl., str. I-4711) izhajajo argumenti v podporo tezi, da morajo pogodbene določbe, če je sprožen sodni ali upravni postopek, zavarovancu vedno dajati pravico, da si svetovalca izbere sam.
- 16 Meni, da bi lahko imel odgovor, ki ga mora dati v zadevi iz postopka v glavni stvari, gotove socialne posledice, saj bi bilo, če bi bila sprejeta taka razlaga člena 4(1) Direktive 87/344, po vsej verjetnosti veliko povečanje zneska premij neizogibno.
- 17 V teh okoliščinah je Hoge Raad der Nederlanden (vrhovno sodišče Kraljevine Nizozemske) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:
- „1. Ali člen 4(1) Direktive Sveta 87/344/EGS dopušča, da zavarovalnica, ki ponuja zavarovanje stroškov postopka in v zavarovalnih pogodbah določi, da pravno pomoč v sodnih in upravnih postopkih načeloma zagotovijo njeni zaposleni, določi tudi, da bodo stroški pravne pomoči odvetnika ali pravnega zastopnika, ki ga svobodno izbere zavarovanec, pokriti, samo če zavarovalnica meni, da je treba obravnavanje primera prenesti na zunanjega pravnega zastopnika?
 2. Ali se odgovor na prvo vprašanje razlikuje glede na to, ali je za zadevni sodni ali upravni postopek obvezna pravna pomoč?“

Vprašanja za predhodno odločanje

Prvo vprašanje

- 18 Predložitveno sodišče želi s prvim vprašanjem v bistvu izvedeti, ali je treba člen 4(1)(a) Direktive 87/344 razlagati tako, da nasprotuje temu, da zavarovalnica, ki ponuja zavarovanje stroškov postopka in ki v zavarovalnih pogodbah določi, da pravno pomoč načeloma zagotovijo njeni zaposleni, določi tudi, da je kritje stroškov pravne pomoči odvetnika ali zastopnika, ki si ga je svobodno izbral zavarovanec, mogoče le, če zavarovalnica oceni, da je treba obravnavanje zadeve dodeliti zunanjemu sodelavcu.
- 19 V zvezi s tem je treba pojasniti, da po mnenju družbe DAS to, da je bil pri besedilu „če [se najame] odvetnik“ iz člena 4(1)(a) Direktive 87/344 uporabljen trpnik, kot je to tudi v nemški, angleški in nizozemski jezikovni različici te določbe, dokazuje, da ta določba ne določa, ali ima v postopku zavarovalnica ali zavarovanec pravico presoditi, ali je treba zadevo dodeliti zunanjemu svetovalcu. Iz tega naj bi sledilo, da lahko družba DAS to vprašanje uredi v svojih pogodbah o zavarovanju, saj naj bi bilo treba to določbo razumeti tako, da določa, da če [zavarovalnica odloči, da je potrebno, da] [se najame] odvetnik [...], ima [...] zavarovanec svobodno izbiro.
- 20 Take ozke razlage člena 4(1)(a) Direktive 87/344 ni mogoče sprejeti.
- 21 Prvič, čeprav je res, da samo besedilo člena 4(1)(a) Direktive 87/344 ne omogoča opredelitve pomenskega obsega besedila „če [se najame] odvetnik [...], ima [...] zavarovanec svobodno izbiro“, je treba pri razlagi določbe prava Unije upoštevati ne le njeno besedilo, ampak tudi sobesedilo in cilje, ki jih uresničuje ureditev, katere del je (zgoraj navedena sodba Eschig, točka 38).
- 22 V zvezi s tem je treba poudariti, da je tako iz enajste uvodne izjave Direktive 87/344 kot iz člena 4(1) te direktive razvidno, da interes oseb, ki so sklenile zavarovanje stroškov postopka, predpostavlja, da mora imeti zavarovanec možnost izbire odvetnika ali druge osebe, ki je v skladu z nacionalno zakonodajo ustrezno usposobljena, in sicer v vsakem sodnem ali upravnem postopku (zgoraj navedena sodba Stark, točka 28).
- 23 Tako iz besedila člena 4(1)(a) Direktive 87/344 v povezavi z enajsto uvodno izjavo te direktive izhaja, da zavarovančeva svobodna izbira odvetnika ne more biti omejena le na položaje, v katerih zavarovalnica odloči, da je treba najeti zunanjega svetovalca.
- 24 Drugič, kot je navedla Evropska komisija, je treba ugotoviti, da cilj, ki se uresničuje z Direktivo 87/344 in zlasti s členom 4 te direktive, to je zagotovitev širokega varstva interesov zavarovancev (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Eschig, točka 45), ni v skladu z ozko razlago člena 4(1)(a) te direktive, kot jo predlaga družba DAS.
- 25 V zvezi s tem je treba spomniti, da je člen 4(1) Direktive 87/344, ki se nanaša na pravico do svobodne izbire zastopnika, splošen in da ima zavezujočo naravo (glej zgoraj navedeni sodbi Eschig, točka 47, in Stark, točka 29).
- 26 Tretjič, v zvezi z vprašanjem višine zavarovalnih premij je treba pojasniti, da različni načini izvrševanja pravice zavarovanca, da si svobodno izbere svojega zastopnika, ne izključujejo tega, da je v nekaterih primerih stroške zavarovalnice mogoče omejiti.
- 27 V skladu s sodno prakso Sodišča namreč svoboda izbire v smislu člena 4(1) Direktive 87/344 ne pomeni, da imajo države članice obveznost zavarovalnicam v vseh okoliščinah naložiti kritje celotnih stroškov za obrambo zavarovanca, vendar pa ta pravica ne sme izgubiti bistva. Tako bi bilo, če bi

omejitev kritja teh stroškov zavarovancu *de facto* onemogočila razumno izbiro zastopnika. Vsekakor so nacionalna sodišča, če pred njimi poteka postopek v zvezi s tem, pristojna, da preverijo, da do take omejitve ni prišlo (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Stark, točka 33).

- 28 Poleg tega se lahko pogodbene stranke še naprej prosto dogovorijo o višji ravni kritja stroškov za pravno pomoč, če zavarovanec po potrebi plača višjo premijo (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Stark, točka 34).
- 29 Glede na zgoraj navedene ugotovitve je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 4(1)(a) Direktive 87/344 razlagati tako, da nasprotuje temu, da zavarovalnica, ki ponuja zavarovanje stroškov postopka in ki v zavarovalnih pogodbah določi, da pravno pomoč načeloma zagotovijo njeni zaposleni, določi tudi, da je kritje stroškov pravne pomoči odvetnika ali zastopnika, ki si ga je svobodno izbral zavarovanec, mogoče le, če zavarovalnica oceni, da je treba obravnavanje zadeve dodeliti zunanjemu sodelavcu.

Drugo vprašanje

- 30 Predložitveno sodišče želi z drugim vprašanjem v bistvu izvedeti, ali to, ali je pravna pomoč v zadevnem sodnem ali upravnem postopku na podlagi nacionalnega prava obvezna ali ne, vpliva na odgovor na prvo vprašanje.
- 31 Glede na to, da je po eni strani – kot je bilo opozorjeno v točki 25 te sodbe – pravica do svobodne izbire zastopnika splošna in da ima zavezujočo naravo ter da po drugi strani Direktiva 87/344, kot izhaja iz njene enajste uvodne izjave in njenega člena 4(1)(a), ne pogojuje obstoja in obsega te pravice z nacionalnimi pravili glede zastopanja na sodišču, ta nacionalna pravila na odgovor na prvo vprašanje ne morejo vplivati.
- 32 Glede na te ugotovitve je treba na drugo vprašanje odgovoriti, da to, ali je pravna pomoč v zadevnem sodnem ali upravnem postopku na podlagi nacionalnega prava obvezna ali ne, ne vpliva na odgovor na prvo vprašanje.

Stroški

- 33 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (osmi senat) razsodilo:

- Člen 4(1)(a) Direktive Sveta 87/344/EGS z dne 22. junija 1987 o usklajevanju zakonov in drugih predpisov o zavarovanju stroškov postopka je treba razlagati tako, da nasprotuje temu, da zavarovalnica, ki ponuja zavarovanje stroškov postopka in ki v zavarovalnih pogodbah določi, da pravno pomoč načeloma zagotovijo njeni zaposleni, določi tudi, da je kritje stroškov pravne pomoči odvetnika ali zastopnika, ki si ga je svobodno izbral zavarovanec, mogoče le, če zavarovalnica oceni, da je treba obravnavanje zadeve dodeliti zunanjemu sodelavcu.**
- To, ali je pravna pomoč v zadevnem sodnem ali upravnem postopku na podlagi nacionalnega prava obvezna ali ne, ne vpliva na odgovor na prvo vprašanje.**

Podpisi